JACOBI
EPISCOPI LAUDENSIS
Incomparabilis & solennissima Oratio
ante ingressum Electorum in Conclave
A. 1417. d. 8. Nov.
in publico Oecumenici Concilii theatro
in Cathedrali Ecclesia Constantiensi
SIGISMUNDO IMPERATORE
præsente
ad splendidissimum Electorum novi Pontificis Collegium
habita, qua sistitur
IDEA MELIORIS SUMMI PONTIFICIS
IN CONSTANTIENSI CONCILIO
ELIGENDI.
Ex antiquissimis Codicibus MSCtis
CÆSAREO VINDOBONENSI & DUCALI BRUNSVICENSI.

Negotiũ Concilii Const. commendatio Ecclesiæ.

IN Christi Jesu nomine. *Eligite meliorem.*

Tam *ruinam universalem oportunitas revelandi* occurrens, quam etiam lacessitam sacrosanctam *Ecclesiam* instans *resarciendi necessitas*, vobis Dominis, qui perenni opitulante præsidio summum *estis electuri pastorem*, me sane coegit, ut proponerem: *Eligite meliorem.*

Emendatio ab Ecclesiæ capite inchoanda.

Itaque eligite *meliorem*, scribitur *IV. Reg. X. Cap.*

Virginem illam eximiam, maximeque peroptimam, quam elegit ante secula, & præelegit altissim[a], in nostri precabimur sermonis exordio, ut tota clemens pro nobis interveniat, utique & propitia. Eam primo salutabim[a], dicentes cum Angelo: *Ave Maria gratia &c.*

Eligite meliorem. lib. & cap. ut supra.

Celeberrimi Patres, orthodoxique Domini. Quantum verba ista vestris reverentiis congrua, quantumque oportune conveniant, plurimum intelligentibus liquet. Quoniam, etsi nil aliud fari instituerem, satis est, eruditissimis viris dixisse: *Eligite meliorem.*

Melior Pontifex in Concilio Const. eligendus, quam quales fuerant antea.

Nempe, uti ad graviora perferenda onera requiritur *fortior*,

ad alta discutienda consilia vocatur *doctior*,

ad ardua pericula bellica exponitur *promtior*,

ad ingentes impensas poscitur *ditior*:

Sic sane congruit, ut ad ea, quæ sunt maximæ sanctitatis officia, eligatur & *melior.*

Ecclesiam regant optimi.

Et si super naturam videatur, quod quis sine crimine sit, ideo nedum optimum aut meliorem, sed *bonum* sit *difficile comperire*: Propter tamen urgentem jacturam penitus semovendam non qualemcunque sed *meliorem* debetis præferre.

Rari boni.

Meliores præferendi.

Nam, ut *eligatis*, hoc vestro *sacro convenit cœtui.*

Sed ut eligatis *meliorem*, jam, nedum Ecclesiæ, sed *toti expedit orbi.*

Et quoniam, quæ ante oculos habuistis dispendia, est facile intuerit. Ideo cladem pestiferam, qua *nonnulli nostri Pharisæi* & sumi Pontifices jam *pene octo lustris ovile Dominicum laniarunt*, si cupitis de medio Ecclesiæ submovere, considerate attentius, *quales hi fuerint.* Et non utique talem sed omnino eligite *meliorem.*

Miserrima Ecclesiæ status ante Concilium Const.

Quales fuerint Pontifices proxime ante Concil. Const.

Tam enim comparatione eorum, qui in tanto apice *præcesserunt*, quam illorum quoque, qui *subsequi possent*, ne præteritorum Pontificum, quem diluere intenditis, videamini velle renova-

Melior Pontifex

eligendus in Concilio Const, Virtutes boni pastoris, ejusque summi.

re errorem: Ideo *non illis similem*, sed utique eligite *meliorem*.

Siquidem, ut *di. XXIII. c.2.* clare colligitur, quod is, *qui aliis præficitur in pastorem, debet esse natura prudens,*

docilis,
temperatus in omnibus,
vitâ *castus,*
victu *sobrius,*
semper *sui cavens ingenii,*
humilis,
benignus,
pius,
justus
& misericors,
in lege instructus Domini,
scripturarum sensibus cautus,
& sacris exercitatus dogmatibus.

Quanto igitur magis & multo amplius, *qui cunctis debet præesse pastoribus,*

qui caput debet esse fidelium,
qui esse debet auriga Ecclesiæ,
præsul Principum,
sacerdos altissimi,
pater Pontificum,
propugnaculum fidei
& princeps Apostolorum
omni debet ornari titulo probitatis.

Quanquam autem singulas, *quibus summum oportet insigniri antistitem, virtutes* exprimere nemo sufficiat: *Tribus* tamen debet præcipue esse præ omnibus redimitus. Non enim tam celebre culmen cuilibet convenit.

Tres præcipui characteres digni summi Pontificis.

Cum itaque tantus *apex regiminis animarum ars sit artium*, ideo summus eligatur antistes, qui sit *bonus*

& *doctus*
& *aptus.*
Bonus quoad vitam,
doctus ad sapientiam & doctrinam,
& *aptus* ad regimen & curam.

Sit vitâ purus & sanctus.

Eligatur, qui niteat *puritate* & *sanctimonia*, & sit *vitæ bonitate* præcipuus:

Sit sapiens & doctus.

Qui fulgeat claritate & *sapientia*, & sit *doctrinæ veritate* perlucidus:

Sit expertus.

Et qui emineat *probitate* & *experientia*, & sit regimini & dignitati aptissimus.

Vita innocentia est fundamentum.

Et quoniam omnium bonorum humanorum *pura & innocens vita* fundamentum est, ideo dixi primo: Eligatur qui niteat *puritate & sanctimonia*, ut sit *vita probitate* præcipuus. Illum quippe honores & dignitates glorificant, quem *virtutes, probiq; mores* extollunt, celebris quoque commendat & vita.

Honores virtutibus apti.

Talem ideo eligite, cujus possitis *magis opera & merita admirari, quam verba.*

Opera verbis potiora.

Eligite eum, *qui se in cunctis emergentibus adstringat limitibus rationis*, ut illa duce sibi cætera subjicere possit.

Summa quippe cunctis Christicolis erit felicitas, si inter nos *major* esse non poterit, *nisi qui melior.*

Quo quis major, eo sit melior.

Quamobrem *labem perferens criminis* memorandi, redimiri non debet præsulis dignitate. Quonam modo delectorum laqueis irretitus poterit Ecclesiæ profectibus libere inservire? O quam perniciosum, quamq; *erumnosum est Ecclesiis, præferre malos*! Quoniam & Ecclesiarum exterminium provenit: Et *præsulum pravos imitari mores & vitia, velut quoddam gratum genus obsequii judicatur.*

Malus præsul commoda Ecclesiæ quærere non potest.

Malos mores præsulis lubentes imitatur subditi.

Profecto tamen eorum animas subditorum præsul interimit, quos *suæ mala vita exemplo* in perniciem trahit. Eapropter *sic est à præsule quolibet in domo Domini conversandum, ne ab eo possint occasionem aut excusationem laici sumere delinquendi.*

Mala vita exemplũ perniciei principium.

Oportet quippe *Pontificem* nedum sine crimine, sed *irreprehensibilem* esse. Adeò, ut *illius conscientia* nullius possit delicti aculeis stimulari.

Pontifex sit irreprehensibilis.

Qualiter namque spiritualis valebit medicus animarum mederi langvoribus, *si ipse morbo graviori oppressus* sit? Qualiter Pontifex poterit alios monitione salutari arguere, qui *conscius ipse sibi se intelligit perpetrasse pejora?*

Conscientia ejus sit pura.

Propterea *Pontifex quisque debet vita nitere & moribus.* Ut cunctis sit jubar & *virtutum speculum*, qui est universis ad *sanctitatis exemplar* expositus imitandũ. Unde sacer antistes *Gregorius* (& ponuntur *dist. XL. c. oportet*) sic ait. *Quibus conveniat ornari Pontificem, audiamus. Ornamenta quidem Pontificis sunt virtutes, quæ promittuntur à Domino, cum dicitur: Sacerdotes ejus induam salutare. Unde in prisco Testamento Pontifices ex præcepto Domini intelliguntur ornari, quod multis modis debet vita splendere Pontificis, ut gradui ex vita decorem conferat. Quem,*

Malus Pontifex nihil proficit.

Pontifex sit virtutum speculum.

supple,

supple, decorem non ab eo gradu accepit, quia non dignitates vel loca sanctum faciunt sacerdotem. Qua propter ex suscepto officio non licentiam peccandi, sed bene vivendi necessitatem se intelligant accepisse. Non igitur phalerae aureae, non tersa calcaria, non altisoni pedes, non suaves gradarii, non arridentes clientuli, non fulgentes in manibus annuli, non lauta convivia, non vasa multimode pretiosa, non delicatissimae vestes, non quoque alia pompatissima ornamenta, sed virtutes & vita reddunt antistitem gloriosum.

Sic quoque in suo *Pastorali* sacer sentit *Ambrosius*, ubi ait: *Sicut senatorem clavis ornat, sicut agricultura rusticum, sicut barbarum arma, sicut nautam navigationis peritia, & uniuscujusque operis qualitas suos dinumerat actores, sic Episcopum non nisi operatio Episcopalis designat.*

Studeatis igitur, ut plus bono opere, quam quod professione noscatur, & magis *vitae merito*, quam quod nomine *Episcopus* vocitetur. Hæc est enim divini principatus autoritas, quæ nec carni nec sangvini, non divitiis, non principatui, non amicitiis, non alteri perituræ rei, *sed solis meritis debetur & vitae.*

Pontifex vitâ effulgeat non nomine emineat.

Et ideo Moses filios suos noluit principatus relinquere successores, neqve posteris suam legare voluit dignitatem: Sed alium de tribu alia elegit, ut sciremus, *principatum Domini esse solis virtutibus deferendum.*

Mosis præsidium Ecclesia ex sola virtute æstimavit.

Vita itaqve celebris & *sincera requiruntur in eligendo Pastore.* Qvia Pontifex debet *radiis splendere virtutum*, ut cunctos qveat populos ad imitanda sanctitatis exempla facto & opere provocare.

Vos igitur Domini, qui estis in tanto, tamqve *sacro negotio* electores electi, considerate, quod *non hominum*, sed *Dei opus* præ manibus habetis.

Bonum eligere Pontificem est Dei opus.

Propterea vos oportet, si quod intra vos est, viperium omne venenum evomere, nocuas *affectiones* exuere, & *cupiditatem* & cunctam *ambitionem* à vobis longius relegare. Vestros placeat animos diligentissime perscrutari, ne *pravæ practicæ, fœda fœdera, illicitæ ligæ, conductæ conventiones, & indebita* vos circumveniant *juramenta.* Deum autem, vestrorum cordium inspectorem & judicem, placeat intueri.

Malas artes ab electione novi Pontificis in Concilio abesse debere.

Qvid qvæso tantum noster SERENISSIMUS IMPERATOR ET INVICTISSIMUS REX SEMPER AUGUSTUS tanto tempore laborasset? Qvid opus fuisset tot laboribus, tot sudoribus, tot impensis, tot dispendiis, aut tot periculis vos committere? Si velletis errorem priorem renovare pejorem: Consultius fuisset non incipere, quam desistere ab inceptis.

Sigismundi Imperatoris pro salute publica labor.

Propterea si *bonum* elegeritis, inter bonos & optimos poteritis computari. Sed si, quod Deus avertat, *malum* vel reprobum, sane non nisi iniqvi & pessimi judicabimini.

Nonnulli ad *hanc sacram synodum* se venisse professi sunt, qui utinam ad concilium non *ad mercatum* adiissent. Qvoniam non de communi bono aut re publica, sed de *proprio commodo* & privata re totis nisibus conantur insistere.

Multi in Concilio præsentes privati sui commodi gratia.

Sed non sic, vos Domini mei, non sic. Sed *puri, liberi, sinceri, devoti* atqve confessi, intrare contendite: Attendentes, quod vestris pendet in manibus mundi totius salus, aut postremus interitus. Ad vos orbis respicit universus. Considerate itaque, quod Deo & hominibus, secundum quod egeritis, estis pro nobis omnibus rationem reddituri.

Et qvoniam electionem rectam facit *virtus*, ut 6. *Ethic.* vult Philosophus: Ideo maxime proprium virtutis videtur *electio.* Omne enim bonum & laudabile per se eligibile est.

Virum ideo eligite *bonum,*
sincerum,
integrum,
memorem,
pium,
gratum,
justum,
benevolum,
alieni abstinentem,
sui non tenacem,
non voluptati deditum,
non iracundum,
non cupidum,
non elatum.

Virtutes boni Pontificis in Concilio eligendi.

Eligite pastorem, cujus diligentia sit, credi-

creditas oves pascere, non vorare,
dirigere, non interimere,
conservare, non perdere.

Oportet summum antistitem non tam dignitatis culmine, quam *sanctitate & vita* sibi subditos *anteire*. Propterea *nimium absonum est, ut præsulatum assumat, qui se nescivit claris moribus erudire.*

Si itaque ad lacessitam domum sanctum Zelum geritis & amorem, eligite *vita & moribus meliorem.* Eligite eum, qui sit vere sacerdos & *Pontifex*, non secundum legem mandati carnalis, sed *secundum virtutem vitæ*, scribitur *Hebr. 7. cap.*

Vita sine doctrina in Præsule infructuosa.

Sed esto, quod celebris sit præsul *vita*, sint probi deniqve *mores:* Qvid qvæso proderit subditis sine *doctrina?* Ardebit forsan sed non lucebit. Et devoto teste Bernhardo, nedum ardere, sed etiam lucere oportet antistitem.

Sapientiâ effulgeat Pontifex.

Qvare secundo subjunxeram, fore optimum, quod *Pontifex fulgeat* claritate & *sapientia*, ut sit doctrinæ veritate perlucidus. Pontificis quippe debitum est, & annexum officio, ut sit *doctus*, & *doceat.*

Sit doctus. Sed à Deo.

Doctus quidem, nedum ab hominibus, sed *& à Deo,*

Doceat quæ didicit à spiritu.

& *doceat, quæ didicerit dirigente Spiritu Sancto.*

Ignorantia absit à pastore.

Ideo à Pontifice summo studio omnis vitanda est *ignorantia.* Qvæ, licet omnibus, tamen potissimum est *periculosa pastoribus.* Cum *hi debeant alios erudire*, nedum *in lege Domini*, sed etiam in *sanctorum operum disciplina.* Tales itaque sunt ad præsulatus assumendi officium, qui possint sibi subditas dirigere oves, & salutaribus pascere documentis.

Regiminis decus sapientia.

Unde ad culmen regiminis ratio non accepta, quem *sapientiæ claritas* non illustrat. Summum enim bonum & optimum mentium humanarum *sapientia* est. Ideo omni debet *sapientia* perlustrari, qui nostrarum omnium animarum director existit.

Scientia Pontificis præsidiũ.

Sic igitur Pontifex in *scientia* polleat, ut non solum sibi creditum populum sufficienter instruat, sed etiam cunctarum hæresium inventores à catholica Ecclesia repellere queat. Ne suâ imperitiâ cæteri corruant imperiti, & hujusmodi casu pervento illi contingat, quod scribitur. *Si cæcus cæco ducatum præstat, ambo in foveam cadunt.*

Qui vero *sapientem*, ut diximus, *se esse non intelligit, præsulatum minime ambiat, nec dignioris locum usurpare præsumat, præsertim illius, qui suo fulgore sapientiæ populo potest corda hominum perlustrare:* Verba sunt sanctissimi *Ambrosii* in suo *Pastorali.*

Qvamobrem *VIII. q. 1. c. 15.* dicitur, & sunt verba *Hieronymi:* Præsuli nil *sapientiæ*, nil *scientiæ*, nil qvoqve desit *industriæ:* Sed adsit sensuum omnium plenitudo, & *Scripturarum sacrarum cognitio*, ut, quid sit Pontifex, quid sit unctio, & quid ejus indumenta significent, intra sacrarium cordis clara possit mente advertere. Audire nempe præsulem oportet attentius, & ab ipso monita fidei & documenta suscipere veritatis.

Scriptura S. probe sit peritus Pontifex.

Qvantam igitur *summus Pontifex debeat Scripturarum habere peritiam, & omni scientia eminere*, Testamenti utriusqve plurimis docemur exemplis.

Plenam veritatis cognitionẽ habeat Pontifex.

Et primo, quia summus sacerdos *rationale* gestabat *in pectore*, (ubi manifestatio scribebatur & veritas) *in pectore summi Pontificis manifesta, clara & plena debet esse cognitio veritatis.*

Qvod illustratur exemplo arcæ fœderis.

Sic qvoqve *annulis*, quibus arca Domini ferebatur, erant *vectes* inserti, ut, cum arca portanda esset, de dimittendis vectibus nulla fieret mora. *Vectes* qvippe sunt *Pontifices*, per qvos arca in Ecclesia sustentatur & vehitur: Hi debent annulis esse i.e. *sacris literis* semper *intenti*, ne tunc discere quærant, cum eos convenit alios edocere.

Josephi.

Nonne *Joseph* à Domino *prius* fuit veritatis visione *edoctus*, anteqvam Ægypti susciperet principatum?

Mosis.

Et *Moses ante Dominum vidit* in rubo, & pariter audivit, *dein dux factus* est Israel.

Davidis

Et *David* populum Domini directurus, *antequam regni susciperet gubernacula, Spiritu Sancti gratia dono sapientiæ est repletus.*

Salomonis

Sic *Salomon*, ut esset pacifice regnaturus, non divitias, non longa hujus mortalitatis curricula, sed *sapientiam à Domino*, quam petiit, *impetravit.*

Et

Jeremia

Et Dominus prius verba sua sancta in ore *Jeremiæ* apposuit, deinde super gentes regnaqve constituit.

Christi

Et *Salvator* noster, Dominus Jesus Christus, in medio Doctorum sedit, illos audiens & interrogans, & demum postea prædicavit.

Apostolorum

Sic etiam suos prius erudivit *discipulos*, postea ad docendum alios destinavit.

Cum enim turbas pascere decrevisset, panes fregit, discipulis tradidit, & per eos turbis apponi mandavit. Qvia legis & Prophetarum sacramenta discernendo exposuit, discipulis scientiam infudit, & tantùm illorum mysterium fidelibus dispensavit.

Sic post resurrectionem *sensum Scripturarum aperuit*, Apostolis potestatem contulit, & in orbem universum transmisit.

Virtus & doctrina conspirent in Pontifice.

Multis aliis liqvet clarissimis documentis, quod *Pontifici sola bona non sufficit vita*, ut morum honestate præfulgeat, nisi quoque *sapientia & doctrina*. Cum is debeat cunctos erudire, & nullius esse indigens documentis.

Malus Pontifex Ecclesiæ dedecus.

Itaqve si *virtuosum*, *doctum*, elegeritis, vere nedum beatum, sed beatissimum poteritis nuncupare. Sed si, quod absit, *ignavum*, *desidem*, *stolidum*, *ineptum*, aut aliis *vitiis deditum*: Qvo qvæso poterit beatitudinis titulo decorari?

Potestne major esse abusio, quam quod hominem *moribus perditum*, *scelestum*, *infandum*, *criminibus obrutum*, cogamur uti sanctissimum venerari, Aurelio inqviente in qvadam Epistola. *Nemo amplius in Ecclesia nocet, quam qui perverse agens nomen vel ordinem sanctitatis habet.* Namqve hunc redarguere nullus præsumit. Et in exemplum culpa vehementer extenditur, quando *pro reverentia ordinis peccator honoratur.*

Pontifex sit vita & doctrina Petrus, non Gehasi, non Judas, non Simon.

Et ideò, si cupitis eum eligere, qui Apostolo debet Petro in sede succedere, talem eligite, qui vere *Petrus* sit, tam *doctrinâ* quam *vitâ*.

Eapropter tota discretione cavendum est, *ne vices Petri committatis Gehasi*, aut *Judæ*, aut *Simoni*, nisi decreveritis, *Christum* revendi, aut *Romæ* iterum *crucifigi*.

Omni enim & summa diligentia tam sublime negotium consumandum est, venerabili *Leone* in quodam sermone dicente. Si in omnibus Ecclesiæ gradibus *prudenter*, *sapienterq;* curandum est, ut in domo Domini nihil præposterum aut inordinatum eveniat: Qvanto magis elaborandum est in *electione* illius, qui super omnes constituitur? Nam totius familiæ Dominicæ ordo pervertitur, si, quod reqviritur in corpore, non invenitur in capite.

Si igitur vultis desolatæ Ecclesiæ restaurare priorem pulchritudinem vel decorem, tam *scientia* quam *vita* eligite *meliorem*. Qvia sapientiam debent Pontificis labia custodire, quia de ore illius lex exqviritur Dei, quia Angelus Domini exercituum est, scribitur *Malachiæ* 2.

Pontifex sit etiam regiminis peritus.

Qvanqvam autem vita celebri eligendus & clara sapientia sit redimitus, sane parum est, neque sufficit, nisi fuerit *regimini aptus expertusq; & singulari prudentia* prædotatus.

Prudens.

Multos quidem conspeximus scientia præclaros, & præclaros moribus, qui tamen, quia *inexperti in regimine*, non minimum defecere.

Expertus.

Qvare dixi, quod convenit tertio, ut is emineat probitate *& experientia*, ut sit regimini & dignitati aptissimus.

Experientia regendi in Pontifice necessaria.

Experientia nempe *regiminis*, scit virtutes extollere, & audaciam præbet crimina coërcendi. Qvæ licet in cunctis sit rerum magistra, præcipue tamen *in tanto gubernationis apice* non modo *oportuna*, sed permaxime *necessaria* est. Si navis *perito* rectori committitur, non facile tempestatibus sive procellis, aut ventorum turbine conqvassatur.

Ne mirum itaqve, si obruitur fluctibus, quando *qui de remo non noverat*, ad gubernaculum collocatur.

Per gradatim rectius ad suprema.

Securius equidem celsa conscendit, qui se in paulo minoribus comprobavit. Et certo procedit vestigio, qui expertus solio potitur accepto.

Propterea *Aristoteles* 6. *Ethic. c. ult.* inqvit, quod *experti circa singula opera bene dijudicabunt*. Qvia per quæ qvaliterqve perficiant, intelligunt. *Experientia* enim ex plurium actuum singularium huma-

humanorum collectione fit in memoria retentorum: Id est, *propria homini* ad vim cognoscitivam pertinens, quæ particularis ratio nominatur. Et sicut *scientia* universalia colligit, sic *experientia* circa particularia negotiatur.

Scientia & prudentia cõspirent in Pontifice.

Et ideo ad recte regimen peragendum *scientia sola non sufficit.* Quia *licet universale cognoscat*, sine experientia autem *particulare ignorat*, in regimen plurimum deficiendo peccabit.

Quoniam recte agere,
bene regere,
sane consulere,
sancteque disponere,
magis in particulari, quam in universali contingit.

Et licet homines *communi ratione* cognoscant, tanquam per id, quod in eis principale consistit: Tamen *per experientiam* de singulari agibili rationem suscipiunt singularem practicam ad id, quod est actualiter peragendum.

Experientia vis.

Experientia quidem, ut diximus, *ex pluribus actibus, & longa memoria oritur*, qua promtus, aptusque fit homo plurima operari. Et ideo facultatem recte agendi experientia præbet. Cum scientia aut prudentia sine arte videtur quodammodo convenire. Quare experientia facit artem, inexperientia verò casum. Experti enim in agendo magis proficiunt, ut *Aristotel. primo Metaphys.* inquiebat: Expertos magis proficere videmus, quam inexpertos, scientiam & etiam artem habentes.

Experientia mater prudẽtiæ.

Experti feliciores quam docti.

Ideo *scientifici ubi fuerint inexperti, in regimine multum delinqvunt.*

Scientia absq; experientia in regimine infructuosa.

Unde *præsulem* quemque *prudentem, solertem, expertum, bene sensatum & circumspectum* oportet esse. Propterea inquit *Augustinus* in quodam sermone: *Ad præsularem dignitatem eligi non debuit, qui expertus minora officia gubernare non didicit: Et quia ex noto fit ignoti optima conjectura.*

Quare, *Patres optimi*, qui reipublicæ totius Ecclesiæ debetis recteq; saneq; consulere, *præterita* placeat *dispendia* intueri, & sic præsentia disponere, ut in futurum *virum* eligendo *probatum* toti possit orbi salubriter providere.

Cum Deo potius, quam cum hominibus tantum factum velitis tractare, & *ante factum discutere.* Quoniam *post factum sera retractio* est, tarda retractio est. Quid turpius, quam quod sapientes quasi insipientes pœniteat sic fecisse. Nimirum indecens est, quod doleant sic fecisse, quorum judicium periclitari non decet. Nullus error aut major aut damnabilior esse potest, quam eorum, quibus nil prodest errasse cognoscere.

Ante factum dispiciendũ.

Insipientes pœnitet facti.

Pontifex eligendo, qui non probando sed probatus.

Virum igitur *non probandum sed probatum* eligite. Quia teste devoto *Bernhardo* in quadam epistola, *bonos Romana curia facilius recipere consuevit, quam facere.*

Ro. curia facilius accipit bonos quã facit.

Et, si *dignum* aut *idoneum non* sit *facile comperire*, eum tamen apprehendite, cujus sit *conscientia pura*,
intentio recta,
probitas maturitasq; discreta.

Conscientia Pontificis sit pura.

O quot periculis status Ecclesiæ ponitur! O quot dispendia Petri navicula patitur, *quando præficitur* in pastorem, *qui præesse non debuit:*

Damna ex indigno Præsule oriunda.

Quando imperat, qui revereri non didicit:

Quando ad gubernaculum residet, qui de portu non noverat:

Quando ducatum suscipit, qui, quo pergit, ignorat:

Quando pastoris fert baculum, qui nescit inter oves discernere, dispersas colligere, aut errantes reducere ad ovile.

O quantus, quamque acerbus dolor infigitur animis clericorum, scientia & dignitate pollentium, quando tam sublimis dignitas ineptum suscipit, vel celebris sedes collocavit ignarum?

O quam juste ignis zelus accenditur, ubi *videntibus cœcus præponitur*, & *æger*, ad propria impotens, aliis *immittitur ad medendum.* Hinc enim provenit ovium & pastoris damnatio, qvum sumuntur exempla malitiæ, unde debuerunt spectacula relucere virtutum, & inde vitiorum sentina protenditur, unde caterva debuit pullulare salutis.

Valde absurdum & nimium præposterum, ut imperiti Magistris, novi antiquis, & rudes præferantur immeritis, inquit *Leo* in quodam sermone.

Advertite quæso, *piissimi Domini:* Scissâ navigamus puppi, lacero velo, amissâ

Summa necessitas emendati Pontificis circa tempora Concilii Const.

missâ anchorâ, comminutoque malo: Quam *perito* igitur nobis opus est *remige!*

Ægritudine laboramus pestifera: Quam probato animarum indigemus & medico!

Erramus quasi oves à caulis, nobiscum simul erravere pastores, imo verius, nos post illos: Quam sancto ergo & optimo præsule est necesse!

Luget clerus,
mœret sacerdotium,
squalet sors Domini,
afflictatur religio,
& tota lachrymatur Ecclesia.

Characteres boni Pontificis in Concilio Const. eligendi.

Quis igitur eo, cujus instat electio, *consideratior*, quis *diligentior*, quis *rectior*, quis *prudentior*, quis *fidelior*, aut quis *attentior* esse debet, aut *melior?*

Eligite ideo virum *animo sincerum*, quem nulla propria extollat ambitio.

Eligite *liberum*, quem nulla suffocet violenta cupido.

Eligite *ingenuum*, quem nulla deturpet maculata affectio.

Eligite rectum, quem nulla obliquet sinistra suspicio.

Eligite *pervigilem* & *attentum*, quem nulla à spe deducat curiosa detractio.

Eligite *firmum*, quem nulla concutiat repentina turbatio.

Eligite *invictum*, quem nulla insiliens fatiget tribulatio.

Eligite *probatum*, quem nulla decipiat furtiva intentio.

Eligite eum, qui sit positus ad *mores*,
probatus ad *sanctimoniam*,
mansvetus *ad patientiam*,
rigidus ad *censuram*,
catholicus ad *fidem*,
fidelis *ad commissionem*,
concors ad *pacem*,
conformis ad *unitatem*.
Qui sit in consilio *rectus*,
in judicio *providus*,
in præcipiendo *discretus*,
in disponendo *industrius*,
in agendo *magnificus*,
in loquendo *modestus*.
Qui sit in adversitate *securus*,
in prosperitate *devotus*,
in zelo *sobrius*,
& in misericordia *non remissus*.

Eligite, qui se Regibus Johannem exhibeat,
Ægyptiis Mosen,
fornicantibus Phineas,
Eliam idololatris,
Elisæum avaris,
Petrum mentientibus,
Paulum blasphemantibus,
& negotiantibus Christum.
Qui vulgus non spernat, sed doceat,
divites non palpet, sed terreat,
pauperes non gravet, sed foveat,
minas Tyrannorum non paveat, sed contemnat,
desolatum clerum non spoliet, sed reformet,
marsupia non exhauriat, sed corda reficiat, & crimina corrigat,
famæ provideat suæ, non invideat alienæ,
orandi studium gerat, usum habeat,
& plus orationi confidat, quam propriæ industriæ vel labori.
Eligite eum, cujus sit *sermo* ædificatio, *vita* justitia, *præsentia* gratia.
Qui se benignum & amabilem non verbo sed opere præbeat,
qui modestiam non vultu sed actu exhibeat,
qui sit humilis cum humilibus, innocens cum innocentibus,
pravos dure redarguat,
malignantes coërceat,
& reddat retributionem superbis:

Devotissimo inquiente *Bernhardo* ad Eugenium summum Pontificem.

Oportet formam esse *justitiæ*,
sanctimoniæ speculum,
pietatis exemplar,
veritatis testem,
fidei defensorem,
doctorem gentium,
Christianorum ducem,
pastorem plebium,
refugium oppressorum,
miserorum spem,
pupillorum tutorem,
viduarum judicem,
cœcorum oculum,
baculum senum,
Regum patrem,
cleri ordinatorem,
moderatorem legum,
dispensatorem canonum,
ultorem scelerum,

pra-

pravorum metum,
proborum gloriam,
virgam potentum,
malleum tyrannorum,
salem terræ,
orbis lumen,
sacerdotem altissimi,
vicarium Christi,
Petri successorem,
Christum Domini, & Deum Pharaonis.

O si talem videre, ô si talem in Dei Ecclesia habere mereremur! O nos felicissimos, si Christi sponsam cerneremus tantæ sanctitati commissam, aut tam celebri creditam probitati! Qvid namqve quæso *jucundius*, quid *delectabilius*, quid *securius*, quid *oportunius*, quid *beatius*, aut quid *melius* contingere nobis possit, quam habere *præsulem*, *pastorem & patrem*, cujus devotio atqve fides ad quæque *sancta*, ad quæque *honesta* nos alliceret, inflammaret, & traheret!

Qvandoquidem igitur imminens *necessitas* requirit & exigit, quemadmodum inqvit *Aristoteles III. Ethic.* ut *de meliori* fieri debeat electio: Ideo necesse est eligere *virtuosum*, *doctum*, *& aptiorem*, si vultis eligere *meliorem*.

Considerare quæso, qualiter summus Pontifex debet *intrare*, *vivere & regere*.

Debet *intrare* legitime & canonice. Ideo dicitur *Eligite*.

Debet *vivere* sancte,
& *regere* juste.

Ideo ad animarum salutem & Dei laudem & honorem dicitur: Eligite *meliorem*.

Actus magnæ prudentiæ, plenam habens libertatem, est *eligere*. Sed fructus veræ justitiæ, cunctam tenens bonitatem, est eligere *meliorem*. Eligite ergo *meliorem*. *Electio magnæ prudentiæ.*

Et qvum talis decet, ut nobis sit Pontifex, *innocens*, *immaculatus*, *doctus*, *probatus & segregatus à peccatoribus*, ut dicitur *ad Hebr. VI.*

Ideo eligite, qui sit velut *Melchisedech*, *verus sacerdos antiquissimi*, qui à dextris sedeat Domini, & amicus Ecclesiæ tyrannos, schismaticos & hæreticos ponat scabellum pedum suorum, ut habetur *in Psalmo centesimo nono*.

Eligite eum, qui possit *sublevare Ecclesiam* desolatam, destitutum *reformare clerum*, dissentientes vocare principes, & totum consociare populum Christianum.

Qvod nobis concedat iste pastor optimus, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit Deus per infinita secula seculorum. AMEN.

Solen-